

KASED

kaunistagu kodukoplit

Kaks meie looduslikku kaseliiki – arukask ja sookask – kasvavad suurteks puudeks, madal kask ja vaevakask on põõsad.

Kask on metsa- ja pargipuu, aias on kask enamasti nuhtluseks. Tema juured tungivad igale poole, kus leidub natukenegi viljakamat mulda. Nad kasvavad lausa tihedaks kamaraks, imevad mullast viimasegi veetilga ja toiduraasu.

Arukase (*Betula pendula*) peened nõtked oksad nüpeldavad naabreid ning rikuvad nende kasvu. Eriti okaspuudele on kask väga halb kaaslane. Sügisel on peent kaselehte murust raske välja riisuda. Kased jäägu majast kaugemale, kaunistagu kodukoplit.

Koduaeda leinakask

Kui me ilma kaseto kohe kuidagi ei saa, siis on koduaeda mõistlik valida mõni väiksem vorm. Arukasel on ilus allapoole kasvavate okstega sort 'Youngii', mille võra pookekohast suurt ülespoole ei kasva. Seda võib praegu osta vist igast puukoolist. Ei maksa imestada, kui kase sortide eest küsitakse kallist hinda – need on raske pookida, poodi kokkukasvamist segab lõikehaavastest voolav mahl.

Arukase puu mõõtu sortidest on omapärased lõhislehelised 'Dalecarlica' ja 'Crispa'. Esimest peetakse ilusamaks, kuigi tavaaedniku seisukohast pole suuremat vahet, kas lehed on veidi rohkem või vähem lõhistunud. Lõhislehist kaske leidub siin-seal parkides, ta kasvab kõrgeks puuks.

Kena on ka punaseleheline 'Purpurea'. Ta on aeglasema kasvuga, noorena nõrguke ja natuke külmaõrn. Aga puukoolist ostetud suurema istiku võib rahumeeli maha torgata kas või teeserva.

Mustriline maarjakask

Maarjakask on arukase teisend. Tema puidu kena muster tuleb sellest, et aastarõngad ei ole ühtlase paksuse-

Kollane kask meenutab pööki või valgepööki.

Arukask 'Rubra'.

Arukase lõhisleheline sort 'Crispa'.

ga. Mõni koht kasvab kiiremini, puidu sisse jääb isegi aluskoort. Nõnda moodustub iseloomulik "linnusilm". Arvatakse, et tüve ebakorrapärasest muhklikku kasvu põhjustab viirus.

Kui hakkate rajama maarjakase istandikku, tehke enne selgeks tema hooldamise nõuded. On ta ju üldiselt nõrgema kasvuga ning kipub kergesti teistele alla jääma. Kunagi uurisin koos Kaljo Porkiga selle vormi levikut Lääne-Eestis. Virtsu mõisa vana maarjakask oli oma seemneid lennutanud päris kaugele. Leidsime üsna palju pahklike tüvedega puid, mis tihedas noores kaasikus tasapisi kidusid ja kuivama hakkasid.

Kenad Ameerikamaa kased

Võõramaa kaskedest on minu meelest huvitavaimad kollane kask (*B. alleghaniensis*) ja paberikask (*B. papyrifera*). Kollane kask meenutab esmapilgul hoopis pööki või valgepööki. Puul on tugevad, natuke jäigana tun-

duvad tumerohelised lehed. Tüve kollakashall koor tuleb meelde amuuri toomingat. Ilus on sügisvärvus. Kollane kask sobib soolopuusk avaramasse paika, kus tal on ruumi kasvada.

Paberikask on ilusa helevalge tüvega, mis kestendab: vanem tume tohukiht koorub õhukeste paberjate liistakutena maha. Teda võib istutada puisteteeks või väikeseks pillkupüüdvaks puutukaks koduparki. Aastatega kasvab paberikask kõrgeks puuks.

Kasekülv

Kase seeme saab küpseks juba suvel. Urvad korjatakse siis, kui need hakkavad pruunikaks muutuma, ning lastakse paar-kolm päeva järelvalmida. Külvata võib juba suvel, nii nagu see looduseski toimub. Peent seemet ei tohi paksu mullakihi katta.

Puhastatud seemet saab jahedas hoida kevadeni.